

УДК 378.014.25:[005+37]

*Дмитро Бірюк, аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*

**ФАХОВА ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

У статті здійснюється аналіз сучасних підходів до реалізації освітнього менеджменту в системі педагогічної освіти сьогодення в контексті реалізації концепту гуманітарної місії педагогічного університету. З опорою на загальну теорію управління і теорію педагогічної діяльності досліджень зв'язок ефективності управління з підвищенням рівня професійної компетентності вчителя. Обґрунтовується необхідність уваги до людського чинника, як засадничої умови підвищення управлінського професіоналізму у галузі фахової педагогічної освіти.

***Ключові слова:** університетська місія, педагогічний менеджмент, управління освітою, педагогічний університет, фахова підготовка педагога, особистісний розвиток педагога.*

Літ. 11.

*Дмитрий Бирюк, аспирант кафедры педагогики и педагогического мастерства
Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого*

**ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ
В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ В КОНТЕКСТЕ
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА**

В статье проводится анализ современных подходов к реализации образовательного менеджмента в системе педагогического образования в настоящее время в контексте реализации концепта гуманитарной миссии педагогического университета. С опорой на общую теорию управления и теорию педагогической деятельности исследуется связь эффективности управления с повышением уровня профессиональной компетентности учителя. Обосновывается необходимость внимания к человеческому фактору, как основополагающему условию повышения управленческого профессионализма в области педагогического образования.

***Ключевые слова:** университетская миссия, педагогический менеджмент, управление образованием, педагогический университет, профессиональная подготовка педагога, личностное развитие педагога.*

*Dmytro Biryuk, a Postgraduate student at the Department of Pedagogy and Teaching Mastery
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University*

**THE SPECIALITY TRAINING OF EDUCATION MANAGERS AT THE PEDAGOGICAL
UNIVERSITY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL SCOPE**

The article carries out an analysis of modern approaches to realizing the educational management in the system of pedagogical education of the present time. The connection between the management efficiency and the level of teacher's professional competency is studied, basing on both the general theory of management as well as the theory of teaching activities. The necessity of increasing attention to human factor as a principal condition of increasing the management professionalism in the sphere of special pedagogical education is proved.

***Keywords:** the university mission, pedagogical management, educational management, pedagogical university, pedagogue's speciality training, pedagogue's personality development.*

Постановка проблеми. Освіта, як процес духовного і професійного становлення людини та чинник зростання якості людського життя, є запорукою динамічного розвитку сьогоденного суспільства. Одним із завдань, що стоять перед освітою України, є її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти в широкому соціально-економічному контексті. Вказані вище проблеми у рівній мірі зачіпають і сферу управління освітою, зокрема систему підготовки педагогів до виконання ними функцій освітніх

менеджерів. Педагогічна професійна освіта, як складова освітянського простору України отримуватиме значний поштовх до розвитку завдяки можливості втілення інновацій, напрацьованих у освітянському полі об'єднаної Європи. Ця обставина актуалізує дослідження умов досягнення балансу внутрішніх і зовнішніх чинників реалізації педагогічного менеджменту в сучасному педагогічному університеті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загально-гуманітарні та галузеві підходи до освітянської проблематики сьогодні одноставно

акцентують увагу на надзвичайно важливій соціальній ролі університету ХХІ століття, як центру виховання інтелектуальної й професійної еліти будь-якого сучасного суспільства. У нашій роботі ми опирались на гуманістичні концепти, методологічні розробки й аналітичні напрацювання вітчизняних університетських та академічних науковців – філософів, культурологів та педагогів: І. Аносова, А. Губи, М. Елькіна, М. Зубрицької, С. Клепко, В. Лугового, В. Молодиченка, Б. Тевліна, Т. Троїцької, В. Ястребової та інших.

Теоретичними джерелами для нашого аналізу стану сучасного освітянського управління та педагогічного менеджменту у вітчизняній освіті слугують праці О. Барліт, М. Елькіна, Е. Мармази, М. Окси, І. Павлютенкова та багатьох інших дослідників.

Нині більшість дослідників визнають стан кризи вищої освіти загалом і університету зокрема, тому зазначені тенденції та вимоги часу стосуються насамперед освітніх середовищ [6, 35], що найбільш впливають на визначення рівня якості освіти, і, власне, визначають, що саме є якісною освітою.

Тому цілком очевидно, що одним з рушіїв модернізаційних процесів щодо досягнення необхідного рівня відповідності підготовки фахівців педагогічної професії реальним вимогам сьогодення є ефективне оволодіння управлінськими компетенціями випускниками вищої педагогічної школи.

Зазначаючи нагальну потребу підвищення професіоналізму у сфері власне освітньо-педагогічній, дослідники зауважують що їй притаманні чинники посиленої суб'єктивності, оскільки суб'єкт управління в педагогіці вищої школи зазвичай отримує великий простір для виявлення як позитивних, так і негативних впливів [5, 171]. Разом з тим, далеко не вичерпаним упродовж двох останніх десятиліть лишається, на нашу думку, потенціал освітнього менеджменту, як один із чинників впливів освітніх інновацій на формування особистості педагога й дотримання принципів гуманітарної місії педагогічної університетської освіти.

Метою нашого дослідження є аналіз потенцій педагогічного менеджменту в контексті дотримання гуманістичних педагогічних принципів, як невід'ємної складової процесу розбудови вітчизняного освітянського простору на засадах європейської системи цінностей сталого розвитку. Завдання роботи полягає у визначенні векторів активізації управлінських чинників впливів на систему вищої педагогічної освіти в контексті розвитку педагогічних технологій початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Напрацьований упродовж десятиліть найбільш демократичними освітянськими інституціями Європи досвід реформування системи вищої освіти, спричинився наприкінці ХХ століття до утворення освітянського європейського простору актом підписання “Великої Хартії Університетів”. З залученням України до Болонського процесу перед вищою освітою України постали принципово нові вимоги в світлі зобов'язань щодо узгодженості морального, ціннісного потенціалу освіти та механізмів державного впливу на освіту й розбудову нового освітнього середовища [7, 6].

Таким чином, до умов реалізації освітнього менеджменту в вищій вітчизняній освіті на сьогоднішньому етапі її розвитку можемо віднести як низку умов відповідності галузі управління процесом навчання сучасного педагога, що ґрунтується насамперед на потребі досягнення ефективних практичних наслідків фахового розвитку особистості педагога, так і потребу розвитку управлінських навиків у останнього. Оскільки сучасна педагогічна наука керується гуманістично орієнтованими підходами, то розгляд засад реалізації сучасного освітнього менеджменту не може обійти того аспекту освітньої діяльності, що полягає у дотриманні викладачами педагогічного закладу основоположних педагогічних принципів мистецтва навчати інших [1].

Процеси, що протікають в освітянській сфері сьогодні однозначно засвідчують що в педагогічній діяльності традиційно одним з головних об'єктів уваги науки управління традиційно є людина, чий погляд, інтереси, наміри, вчинки, і майбутня соціальна й професійна реалізація педагога формуються і закріплюються в процесі цієї діяльності. Очевидно, що менеджмент, як мистецтво і наука управління сьогодні стає невід'ємною частиною діяльності самих навчально-педагогічних установ, які забезпечують розвиток науки та освіти, однак очевидно, що використання лише положень класичного менеджменту в управлінні процесом освіти в педагогічному закладі не обіцяє автоматичного підвищення ефективності.

Цілком очевидно, що розробка механізмів управління роботою освітнього закладу має враховувати специфічні особливості соціокультурної сфери вітчизняної педагогіки, оскільки теорія класичного менеджменту надає лише загальні, базові вимоги до ефективного управління відносинами, реалізація яких в педагогічній діяльності в чистому вигляді неможлива. Іншими словами, розробка та впровадження механізмів освітнього менеджменту

потребує опори, як на загальну теорію управління, так і теорію педагогічної діяльності [9].

Наразі класифікація методів управління значно різниться за ознаками. Дослідники виділяють як методи прямого, так і непрямого впливу – при використанні перших передбачається безпосередній результат впливу, інші спрямовані на створення умов для досягнення високої ефективності роботи опосередковано. Виділяють методи формального і неформального впливу, співвідношення яких в практиці управління відображає характерні риси стилю управління. Методи неформального впливу включають виховну роботу керівника, його поведінку в колективі [10, 18].

В контексті проблематики й завдання нашої роботи розглянемо класифікацію методів управління на основі специфіки відносин, що складаються в процесі спільної праці. За цією ознакою розрізняють:

- Організаційні методи (в тому числі адміністративні);
- Економічні методи;
- Соціально-психологічні методи.

Організаційні методи включають регламентування, нормування, інструктування, методи розпорядчого та дисциплінарного впливу. Особливе місце в такій системі належить адміністративним методам управління що включають впливи суб'єктів управління на об'єкт на засадах авторитету влади: законів, указів, постанов, наказів, розпоряджень, вказівок, інструкцій. Ці методи встановлюють і регулюють обов'язки, права, відповідальність кожного керівника і підлеглого [9]. Сьогодні є всі підстави вважати, що основною ланкою новітньої цілісної і водночас динамічної системи управління, що створюється в нашій країні, поступово стає використання насамперед економічних методів управління. Економічні методи в сучасній освітній сфері все ширше впроваджуються через ті чи інші форми економічної діяльності й систему матеріального стимулювання. Власне, в розвинутому економічно, стабільному й демократичному суспільстві вони визначають найсуттєвішу сторону менеджменту в реалізації цілей і завдань будь-якої організації, в тому числі освітніх закладів, і є об'єктивним чинником підвищення їх ефективності.

Разом з тим, сучасна соціально-економічна ситуація в Україні та специфіка чинного етапу розвитку вітчизняного освітнього простору не дозволяє применшувати роль суб'єктивних чинників управлінської культури на різних рівнях для професійного становлення педагога. Очевидно, що зі зростанням ролі соціальних і професійних взаємин, для оптимального розвитку

будь якого педагогічного колективу особливо важливими факторами ефективного управління стають соціально-психологічні методи. З одного боку, це покладає велику відповідальність на керівників щодо підвищення професійного рівня й активності працівників закладу, з іншого – обумовлює необхідність оволодіння знаннями і вмінням використовувати практичні напрацювання психологів, соціологів, економістів і управлінців для створення і підтримання насамперед сприятливого морального клімату в педагогічних колективах та студентській аудиторії. Саме тому специфіка соціально-психологічних у освітньому середовищі передбачає використання у процесі управління колективами багатьох неформальних чинників впливу на інтереси особистості, групи і колективу в цілому. У вказаному сенсі особливо важливими видаються наступні моменти:

- урахування соціально-психологічних характеристик особистостей;
- сприяння соціально-психологічній атмосфері спільної роботи;
- встановлення та дотримання соціальних норм поведінки.

Розробки останніх років дозволяють нам стверджувати, що підготовка учителя як суб'єкта менеджменту до практичної діяльності полягає і в оперативному коригуванні способів і методів виховання та навчання, що забезпечують студенту успіх в опануванні навчального матеріалу, в освоєнні процедур навчально-пізнавальної діяльності, в особистісному розвитку й самореалізації [4]. Тому знаннево-практичним підґрунтям оволодіння студентом навичками практичного менеджера освіти і педагогічною умовою виконання такого завдання, на наш погляд, слід вважати рівень засвоєння ним педагогічних концепцій, теорій виховання, організації навчального процесу.

Узагальнено менеджерську діяльність дослідники педагогічного процесу представляють, як процес втілення системи модулів управління навчально-пізнавальною діяльністю студента за типовими планами: мета і зміст, спільна діяльність педагога й студента, засоби і способи досягнення мети, очікувані результати роботи. Таким чином, педагог як суб'єкт освітнього менеджменту здійснює інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, розвивально-виховну, планово-прогностичну, організаційно-виконавчу, контрольню-діагностичну, та регулятивно-корекційну функції [8].

Аналіз чинників, що сприяють створення умов реалізації педагогічного менеджменту, дозволяє представити їх у вигляді двох блоків. На рівні

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

об'єктивних факторів, ефективність педагогічного менеджменту залежить від наступних чинників:

- змісту і специфіки управлінської та педагогічної діяльності в установі;
- рівня розвитку науки і освіти; рівня організації науково-методичної роботи;
- нормативно-правової бази;
- рівня розвитку колегіального і колективного управління,
- співуправління та самоуправління;
- матеріально-технічних умов педагогічного процесу;
- соціальних умов [2, 54 – 56].

На рівні суб'єктивних чинників ефективність педагогічного менеджменту залежить від: особистісних якостей студента, самооцінки професійних потреб та інтересів; характеру міжособистісних відносин усіх суб'єктів освітнього процесу; особистісних якостей учнів (типу особистості, особливостей сприйняття, пам'яті, мислення; мотиваційно-вольових аспектів структури особистості, її ціннісних орієнтацій та ін.). Очевидно, що важливість управління педагогічним процесом у вузі в аспекті формування управлінської культури студентів педагогічного закладу полягає в можливості використання відповідного комплексу організаційно-педагогічних умов для формування усвідомленого ставлення студентів вузу для реалізації соціально значущих потреб особистості в освітньому процесі. Разом з тим, розгляд системи формування фахового педагога засвідчує, що педагогічні умови – це цілісна система, що включає студента і його навчальну діяльність, яка спрямовує навчально-виховну діяльність педагога і керуючу діяльність адміністрації вузу, що відображають єдність зовнішніх і внутрішніх організаційно-педагогічних умов, в дійсності невіддільних в освітнього процесу вузу.

На підставі проведеного аналізу наукової та педагогічної літератури ми можемо зробити наступні висновки щодо структури комплексу педагогічних умов реалізації освітянського менеджменту, що виявляються у наступних компонентах: а) соціально-особистісній компоненті, представленій викладацьким складом основних структурних підрозділів; б) інформаційно-методичній компоненті, що включає програмно-методичні засоби і навчальні програмні засоби, а також матеріально-технічний компонент, представлений матеріально-технічною базою вузу; в) контрольній компоненті що регламентує забезпечення освітнього процесу у вузі і представлена набором приписів і положень на державному і інституціональному рівні. Оскільки організаційно-педагогічні умови реалізації

менеджменту розглядаються з позиції діяльнісного підходу, який відображає насамперед умови як ситуації в яких здійснюється навчально-виховна діяльність педагога і навчальна діяльність студента на технічному рівні, що реалізується педагогом, але регламентованих і контрольованих адміністрацією на управлінському рівні, то власне педагогічний аспект організаційно-педагогічних умов представлений у вигляді чинників педагогічної ситуації включає:

- Власне педагогічний процес, в основі якого лежить діяльнісний підхід до управління формуванням культури потреб студентів вузу, що включає:

- Переробку змісту професійної підготовки фахівців у ВНЗ з метою актуалізації знань, які впливають на формування соціально значущих потреб, як складової частини культури потреб;

- Об'єднання навчальної та позанавчальної діяльності студентів вузу та застосування методів активного навчання;

- Забезпечення задоволення соціально значущих потреб студентами вузу через залучення їх до відповідних видів діяльності при об'єднанні навчальної та позанавчальної діяльності [3].

Таким чином, педагогічний менеджмент дозволяє сьгодні викладачеві самостійно відбирати цілі і зміст освіти, методи навчання, форми організації діяльності відповідно до особистісних особливостей і особливостей і потреб студентів. З іншого боку, рівні сформованості управлінської культури студентів педагогічного вузу мають визначаються за допомогою розгалуженої системи критеріїв (комунікативний, соціальний, освітній), розроблених на основі діагностики соціально значущих потреб (культури спілкування, культури пізнання, культури самовираження, культури самоствердження), із застосуванням методик, що дозволяють діагностувати рівень формування цих потреб [3]. Тобто, педагогічний менеджмент як умова реалізації менеджменту освітянського стає первинним для визначення сукупності достатніх, сприятливих умов і зміщення завдань освітнього процесу з питань навчання в бік дослідження взаємодії учасників процесу навчання. На основі моніторингу освітнього процесу реалізується цілеспрямованість і плануються заходи щодо підвищення його якості. Такі заходи, в першу чергу, націлені на вдосконалення безпосередньо навчального процесу за допомогою введення в нього нових педагогічних технологій, спрямованих на підвищення навчальної мотивації студентів, їх пізнавального інтересу. Цілепокладання і планування в системі менеджменту пов'язані не тільки з завданням

підвищення якості освітнього процесу, а й обумовлюються педагогічними та ресурсними можливостями освітньої установи. Тому при організації педагогічного менеджменту у сучасному ВНЗ не зовсім коректно говорити про виключно адміністративний характер його управління. Ефективна організація педагогічного менеджменту сьогодні має вигляд сформованої системи співуправління студентами процесом своєї професійної підготовки у вищому навчальному закладі при активній взаємодії з викладачами [4].

На різних етапах реалізації освітнього менеджменту проводяться такі адміністративно-організаційні дії, які спрямовані на впровадження інноваційних технологій, удосконалюють процес, підготовку матеріальної бази для застосування технологій і тим забезпечують підвищення якості освіти. З метою досягнення навиків успішного співуправління студенти повинні брати участь на всіх етапах адаптації інновацій в їх професійну підготовку, а також в процесі втілення їх у реальний освітній процес. Етапи втілення пов'язані з:

- постановкою і роз'ясненням цілей і завдань майбутньої діяльності;
- взаємодією викладачів і студентів;
- використанням намічених методів, засобів і форм педагогічного процесу;
- створенням розвиваючих педагогічних умов;
- здійсненням різноманітних способів стимулювання активної діяльності студентів,
- оцінкою досягнутих результатів [10, 35].

Таким чином, усвідомлений вибір суб'єктами педагогічного процесу з низки можливих варіантів навчального процесу саме такого, який в даних умовах може забезпечити можливу ефективність вирішення динамічних завдань освіти, виховання і розвитку студентів при раціональних ресурсних затратах часу та зусиль викладачів і студентів сприяє збагаченню освітнього процесу вузу інноваційним, творчим, аксіологічними, особистісно-орієнтованим змістом і зміцненню професійної підготовки майбутніх педагогів [4, 96].

В цілому, розбудова освітнього процесу в рамках вимог педагогічного менеджменту дозволяє досягти кожному студенту оптимального рівня сформованості професійної компетентності, що відповідає його особистісним можливостям, за рахунок динаміки професійного інтересу, усвідомлення існуючих проблем реальної трудової діяльності, усвідомленої потреби в якісній професійній підготовці. Оскільки педагогічний менеджмент передбачає крім співуправління суб'єктами освітнього процесу ще й додатковий

рівень – безпосереднього самоуправління процесом навчання всіма суб'єктами освітнього процесу і гносеологічну рівноцінність досвіду всіх суб'єктів освітнього процесу сторін, необхідність пошуку його перетину при збереженні своєрідності позиції кожної особистості майбутнього педагога засвідчує, що наведені вище принципи є системними, тобто виконуються лише за умови, що всі взаємопов'язані з ним принципи теж виконуються.

Висновки. Оскільки суб'єктами педагогічного впливу в сучасному освітньо-культурному просторі завдяки стрімкому розвитку інформаційно-комунікативних засобів стають фактично всі суспільні прошарки українського соціуму, формування й дотримання умов управління навчальним процесом є важливим завданням освітнього менеджменту. В контексті інтернаціоналізації вітчизняної освіти принцип дотримання педагогічних засад управління процесом набуття освіти як умова реалізації менеджменту освітянського стає первинним для визначення сукупності достатніх та сприятливих умов і потребує насамперед оптимізації взаємодії учасників процесу навчання. У нас є всі підстави стверджувати, що менеджер в сфері педагогічної діяльності повинен не лише мати високий рівень освіти, володіти необхідними навичками управління, професійно-діловим досвідом організаційними здібностями тощо. Фахівець педагогічної галузі сьогодні зобов'язаний відповідати низці специфічних вимог, обумовлених особливостями самої педагогічної діяльності та її конкретних суб'єктів. Тому подальшим завданням педагогічних і міждисциплінарних підходів вбачаємо розробку умов дотримання управлінських чинників балансу між педагогічними і організаційними вимогами та використання отриманих знань у практичній підготовці студентів педагогічних університетів.

1. Аносов І.П. *Людиномірність гармонізації культурно-освітнього простору особистості: методологія, експертиза та психолого-педагогічні реценції: монографія*/ І.П. Аносов, В.В. Молодиченко, Т.С. Троїцька. // – Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2012. – 378 с.

2. Барліт О.О. *Основи стратегічного менеджменту в освіті: навч. посіб. для студ-тів вищ. навч. закладів*/ О.О. Барліт, М.В. Елькін, М.М. Окса. // – Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2009. – 254 с.

3. Губа А.В. *Теоретико-методичні засади формування управлінської культури вчителя – майбутнього менеджера освіти: автореф. дис.. д-ра пед. наук: 13.00.04* / А.В. Губа; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 44 с.

4. *Гуманізація управління навчально-виховним процесом закладів освіти: монографія*/ уклад.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ ТА ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ХІХ СТ.

М.В. Елькін, Т.С. Троїцька, М.М. Окса [та ін.]; за ред. В.В. Молодиченка. // – 2-ге вид. – Мелітополь: ТОВ “Вид. будинок ММД”, 2012. – 242 с.

5. Елькін М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. до самостійного вивчення дисципліни/М.В. Елькін, М.М. Головова, А.А. Коробченко. // – 2-ге вид., доп. – Х.: Принт НАОУСЕ, 2012. – 204 с.

6. Згуровський М. Дослідницькі університети: шанс для Європи / М. Згуровський // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dt.ua/EDUCATION/doslidnitski-universiteti-shans-dlya-evropi-48088.html>.

7. Людиномірність гармонізації культурно-освітнього простору особистості: методологія,

експертиза та психолого-педагогічні реценції: монографія/І.П. Аносов, В.В. Молодиченко, Т.С. Троїцька; за заг. ред. Т.С. Троїцької. // – Мелітополь: ТОВ “Вид. будинок ММД”, 2012. – 377 с.

8. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті / О.І. Мармаза. // – Х.: Основа, 2007. – 448 с.

9. Окса М.М. Стратегічний менеджмент в освіті: навч. посіб./М.М. Окса. // – Мелітополь: МДПУ, 2007. – 178 с.

10. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів / Тевлін Б.Л. // – Х.: Основа, 2006. – 192 с.

11. Ястребова В.Я. Соціально-педагогічні засади управлінської діяльності директора школи сільської місцевості / Ястребова В.Я. // – Запоріжжя: ЗОППО, 2007. – 348 с.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2016

УДК 37(4)(091)“18”:177.5

Марія Шиманська, ад'юнкт Полонійної Академії в Ченстохові, Польща

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ ТА ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ХІХ СТ.

У статті проаналізовано основні підходи відомих філософів і педагогів ХІХ століття (А. Дістервега, Г. Спенсера, К.А. Сен-Симона) до трактування проблеми соціальної нерівності; розкрито форми та масштаби вияву соціальної нерівності в сфері освіти в країнах Європи, зокрема в Німеччині, Франції, Великобританії, у досліджуваній період; виявлено підходи урядів згаданих країн у розв'язанні проблеми доступу до освіти, забезпечення участі у навчанні представникам усіх прошарків суспільства.

Ключові слова: соціальна нерівність, освітня нерівність, елітарність та егалітарність освіти.

Літ. 15.

Мария Шиманская, адъюнкт Полонийной Академии в Ченстохове, Польша

ПРОБЛЕМА СОЦИАЛЬНОГО И ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО НЕРАВЕНСТВА В НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРАКТИКЕ ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАН ХІХ В.

В статье проанализированы основные подходы известных философов и педагогов ХІХ века (А. Дистервега, Г. Спенсера, К. Сен-Симона) к трактовке проблемы социального неравенства; раскрыты формы и масштабы проявления социального неравенства в сфере образования в странах Европы, включая Германию, Францию, Великобританию, в исследуемый период; выявлены подходы правительств упомянутых стран в решение проблемы доступа к образованию, обеспечение участия в обучении представителей всех слоев общества.

Ключевые слова: социальное неравенство, образовательное неравенство, элитарность и эгалитарность образования.

Mariya Shymanska, Adjunct at the Polonia University, Czestochowa, Poland

THE PROBLEM OF SOCIAL AND EDUCATIONAL INEQUALITY IN THE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL THOUGHT AND IN THE EDUCATIONAL PRACTICE OF THE EUROPEAN COUNTRIES IN THE NINETEENTH CENTURY

The article deals with the basic approaches of famous philosophers and educators of the nineteenth century (A. Disterveg, H. Spencer, K. Saint-Simon) to the treatment of the problem of social inequality; the form and extent of manifestation of social inequality of education in Europe, particularly in Germany, France and Great Britain, have been revealed; the approaches of governments of these countries to address the problem of access to education, ensuring participation in education representatives of all social classes.

Keywords: a social inequality, an educational inequality, an elitism and egalitarianism of education.

Постановка проблеми. Проблематика соціальної та освітньої нерівності проходить крізь всю історію науково-педагогічної думки і освітньо-виховної практики. Це свідчить про те, що філософи і педагоги різних історичних епох, незалежно від існуючого

суспільного ладу та соціокультурних умов, завжди цікавились питаннями рівності і справедливості в сфері освіти. Внаслідок цього виникли різні способи пояснення, оцінювання та інтерпретування фактів і явищ, пов'язаних з нерівністю освітніх шансів, участі в навчанні і